

Sahil HÜSEYNOV

Milli Aviasiya Akademiyası,

Hüquq kafedrasının müdiri, h.f.d.

e-mail: sahilhuseynov@naa.edu.az

<https://orcid.org/0009-0003-0732-7110>DOI: <https://doi.org/10.62130/VNSS9616>

YERLİ ÖZÜNÜİDARƏ SİSTEMİNİN HÜQUQİ KONSTRUKSIYASININ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ PROBLEMLƏRİ

XÜLASƏ

Məqalə yerli özünüidarə sisteminin hüquqi konstruksiyasının quruluşunun qiymətləndirilməsi problemlərinə həsr olunmuşdur. Bələdiyyə quruculuğu təcrübəsinin ümumiləşdirilməsi ilə ölkədə yerli özünüidarənin hüquqi konstruksiyasının yaradılması üçün əsaslı institusional islahatların aparılmasının zəruriliyi müəyyən edilmişdir. Azərbaycan üçün xarici elementli özünüidarə konstruksiyasının qiymətləndirilməsi xarici ölkələrin konstitusiyalarının yerli dövlət idarəçiliyi və yerli özünüidarə kateqoriyalarının fərqləndirilməsinə dair müddəalarının təhlilindən başlanır. Yerli özünüidarənin konstitusional-hüquqi əlamətləri nəzərdən keçirilir. Mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yerli icra hakimiyyətinin həyata keçirilməsində rol oynaması, yerli özünüidarənin vətəndaşlar tərəfindən yerli seçkilər, rəy sorğusu, vətəndaşların yığıncaqları vasitəsilə həyata keçirilməsinə dair müddəaların Konstitusiya səviyyəsində təsbit olunması haqqında fikirlər əsaslandırılmışdır.

Açar sözlər: özünüidarə, hüquq, konstitusiya, dövlət, idarəçilik, icra hakimiyyəti, qiymətləndirmə.

1995-ci ildə Ümummillə Lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında “bələdiyyə”, “bələdiyyə mülkiyyəti”, “yerli özünüidarə”, “bələdiyyələrin səlahiyyətləri” anlayışları təsbit edildikdən sonra Azərbaycanda yerli özünüidarə sisteminin yaradılması və fəaliyyət göstərməsi ilə əlaqədar olaraq ictimai rəy formalaşdırılmışdır. İctimai fəallərin bir çoxları Azərbaycan əhalisinin Qərbi Avropa məkanından təqdim edilən yerli özünüidarəetmə modelinin tətbiqinə hazır olmadığını, digərləri isə respublikada yerli hakimiyyətin demokratik islahatların aparılması yolu ilə vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının təmin olunmasında həlledici rol oynayacağı barədə fikir bildirdilər. 2000-2024-cü illərdə Azərbaycanda bələdiyyə quruculuğu təcrübəsinin ümumiləşdirilməsi müəyyən çatışmazlıqlara baxmayaraq, bələdiyyə institutunun ölkədə vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu konst-

ruksiyasının yaradılması üçün ciddi islahatlara ehtiyac olduğunu təsdiq edir. Bələdiyyələrlə yerli icra hakimiyyəti orqanlarının səlahiyyətlərinin ayrılması, yerli əhəmiyyətli məsələlərin effektiv həllinin və bələdiyyələrin maliyyə muxtariyyətlərinin təmin edilməsi istiqamətində institusional islahatların xarici ölkələrin yerli özünüidarənin hüquqi tənzimlənməsi sahəsində qabaqcıl təcrübəsinin nəzərə alınmaqla aparılmasının mümkün olduğunu etiraf etmək lazımdır.

Müasir siyasi-hüquqi doktrinada aktual problemlərdən biri də demokratik dövlətlərin konstitusiyalarında yerli özünüidarə sisteminin hüquqi konstruksiyası ilə bağlıdır. Aparılan müqayisəli təhlil göstərir ki, xarici ölkələrin konstitusiyalarında bu sistemin hüquqi tənzimi müxtəlif konstruksiyalara əsaslanır və əsasən lakonik xarakter daşıyır.

Türkiyə Respublikası Konstitusiyasının “İcra hakimiyyəti” adlı ikinci bölməsinin “C” hissəsi

idarəetmənin təşkili adlanır. Burada “Yerli nəzarət” adlı 127-ci maddədə qeyd olunur ki, yerli inzibati orqanlar – rayonların, bələdiyyələrin və kəndlərin sakinlərinin ümumi yerli tələbatını ödəmək üçün yaradılan, səlahiyyətli orqanları qanunla müəyyən edilmiş qaydada seçki korpusu tərəfindən seçilən və təşkilati prinsipləri qanunla müəyyən edilən publik hüquqi şəxslərdir. Həmçinin burada qeyd olunur ki, mərkəzi administrasiya qanunla müəyyən edilmiş prinsiplər və prosedurlar əsasında yerli xidmətlərin mərkəzləşdirilmiş idarəetmə prinsipinə uyğun fəaliyyətini təmin etmək, vahid dövlət xidmətlərini göstərmək, əhalinin mühafizəsini təmin etmək məqsədilə yerli özünüidarəetmə orqanları üzərində inzibati qəyümlüq səlahiyyətinə malikdir. Türkiyə Respublikasının Konstitusiyası müəyyən ictimai problemlərin həlli, habelə funksiya və səlahiyyətlərin həyata keçirilməsi məqsədilə Nazirlər Şurasının razılığı ilə yerli idarəetmə orqanlarına ittifaqlarda birləşmək ixtiyarı verir [10].

Yaponiya Konstitusiyasının “Yerli özünüidarə” adlı 8-ci fəslə dörd maddədən ibarətdir (maddə 92-95). Bu fəsil yerli özünüidarənin konseptual əsaslarını və təşkili prinsiplərini müəyyən edən normaları birləşdirir. Yaponiya Konstitusiyasının 8-ci maddəsində qeyd olunur ki, ölkədə əhali tərəfindən seçilən yerli özünüidarə orqanları təsis olunur və onların statusu xüsusi qanunla tənzimlənir. Yaponiya Konstitusiyasına görə yerli özünüidarəyə aid qanunu parlament müvafiq ərazidə yaşayan seçicilərin razılığı ilə qəbul etməlidir [15].

İtaliya Konstitusiyasının 5-ci bölməsi: “Vilayətlər, şəhərlər və kommunalar” adlanır. Burada ifadə olunan hüquq normaları əsasən vilayətlərin statusunu tənzimləyir. İtaliyada vilayət adətən muxtariyyət statusuna malik olan böyük region hesab olunur. İtaliya Konstitusiyasına görə şəhər və kommunalar vilayətlərin inzibati-ərazi vahidləridir və öz səlahiyyətləri daxilində müstəqilliyə malikdirlər, onların statusu xüsusi qanunla tənzimlənir (maddə 128) [15].

Almaniya Federativ Respublikasının Konstitusiyasında yerli özünüidarəyə aid xüsusi fəsil yoxdur. AFR Konstitusiyasında konseptual formada qeyd olunur ki, federasiya subyektlərində (tor-

paqlarda), dairələrdə, icmalarda xalq tərəfindən ümumi, bərabər və birbaşa seçki hüququ əsasında nümayəndəli orqanlar yaradılır, həmin orqanlara qanunla müəyyən olunmuş qaydada yerli əhəmiyyətli məsələləri müstəqil həll etmək hüququ verilir. AFR-də yerli özünüidarənin təşkili və fəaliyyəti daha geniş formada federasiya subyektlərinin konstitusiyaları və xüsusi qanunvericilik aktları ilə tənzimlənir.

Fransa Konstitusiyasının “Ərazi kollektivləri” adlı 12-ci bölməsində inzibati-ərazi vahidlərinin növləri və bu ərazi vahidlərdə seçkili orqanların təşkili qaydaları tənzimlənir [15].

İspaniya və Yunanıstan Konstitusiyalarında yerli özünüidarə termini yerli administrasiya kateqoriyası ilə əvəz olunur. İspaniya Konstitusiyasının “Yerli administrasiya” adlı 8-ci bölməsinin 2-ci fəslində qeyd olunur ki, bu konstitusiya ilə hüquqi şəxs hesab olunan bələdiyyələrin müstəqilliyinə təminat verilir, bələdiyyə idarəçiliyini yerli əhali tərəfindən seçilən şuralar və merlər həyata keçirir.

Yunanıstan Konstitusiyasının “Administrasiya haqqında” F-bölməsinin müddəalarına görə yerli əhəmiyyətli məsələlərin idarə olunması yerli hakimiyyət orqanlarına məxsusdur (maddə 102). Həmin maddənin 2-ci bəndində isə qeyd olunur ki, yerli idarəçilik orqanları əhali tərəfindən ümumi, bərabər və birbaşa seçki hüququ əsasında yaradılır və onlar administrativ müstəqilliyə malikdirlər [15].

Keçmiş SSRİ-nin tərkibinə daxil olan respublikaların konstitusiyalarında yerli özünüidarənin hüquqi konstruksiyası bir neçə fərqli formada ifadə olunur.

Məsələn, Gürcüstan və Litva respublikalarının konstitusiyalarında yerli özünüidarəyə aid xüsusi fəsil yoxdur. Gürcüstan Konstitusiyasının “Ümumi müddəalar” adlı 1-ci fəslinin 2-ci maddəsində (4-cü hissə) qeyd olunur ki, Gürcüstan vətəndaşları yerli əhəmiyyətli məsələləri dövlətin suverenliyinə xələl gətirmədən yerli özünüidarələr vasitəsilə həll edirlər [18].

Estoniya Konstitusiyasının “Yerli özünüidarə” adlı 14-cü fəslə yerli özünüidarənin əsaslarını təsbit edən normaları ehtiva edir. Burada qeyd olunur ki, bütün yerli əhəmiyyətli məsələləri yerli

özünüidarə orqanları həll edir, yerli özünüidarələr kənd və şəhərlərdə yaradılır, digər inzibati ərazi vahidlərində yerli özünüidarənin yaradılması qanunla müəyyən olunur [18].

Xarici ölkələrin konstitusiyaları səviyyəsində həyata keçirilən komparativist təhlil göstərir ki, demokratik dövlətlərdə yerli idarəçilik, yerli dövlət idarəçiliyi, yerli özünüidarə və bələdiyyə terminləri birmənalı xarakterizə olunmur. Demokratik dövlətlərin konstitusiya qanunvericiliyində mövcud olan bu cür plüralizmi, həmçinin konstitusiya hüququ elmində də müşahidə edə bilərik.

B.Y.Çirkin qeyd edir ki, əksər dövlətlərdə belə bir konsepsiya qəbul olunmuşdur ki, yalnız mərkəzi orqanlar (parlament, dövlət başçısı, hökumət və s.), onların yerlərdəki nümayəndələri (təyin edilən qubernatorlar, perfektlər, komissarlar), habelə məhkəmələr dövlət hakimiyyəti orqanlarıdır. Yerlərdəki seçkili orqanlara və onların təşkil etdiyi idarələrə gəldikdə isə onlar ərazi kollektivlərinin yerli özünüidarəetmə və idarəetmə orqanları hesab edilir. Bu da kütləvi hakimiyyətdir, lakin dövlət hakimiyyəti deyil, inzibati-ərazi vahidlərində yaşayan əhəlinin hakimiyyətidir [7, s. 397].

Xarici ölkələrin konstitusiya hüququ dərslisində isə qeyd olunur ki, inzibati-ərazi vahidlərdə həm yerli idarəçilik, həm də yerli özünüidarə təşkil olunur. Yerli idarəçilik inzibati-ərazi vahidlərində mərkəzi hakimiyyət tərəfindən həyata keçirilən idarəçilikdir. Yerli idarəçiliyi adətən yuxarı hakimiyyət orqanları tərəfindən təyin edilən inzibati orqanlar həyata keçirir. Yerli özünüidarə isə inzibati-ərazi vahidlərində yaşayan yerli əhali tərəfindən birbaşa və yaxud yerli nümayəndəli orqanlar vasitəsilə həyata keçirilir [16, s.698].

A.A.Mişin qeyd edir ki, yerli və yaxud bələdiyyə idarəçiliyi inzibati-ərazi vahidlərində yerli əhəmiyyətli işləri idarə etmək üçün seçkili orqanlar tərəfindən həyata keçirilən idarəetmə formasıdır [17, s.227].

Beləliklə, yerli dövlət idarəçiliyi və yerli özünüidarə kateqoriyalarının nisbəti probleminin tədqiqini həyata keçirən birinci qrup alimlərin mülahizələrinə görə yerlərdə idarəetmənin təşkilati formaları fərqləndirilməlidir. Belə ki, yerli dövlət idarəçiliyini mərkəzdən təyin olunan yerli dövlət orqanları və onların vəzifəli şəxsləri həyata keçirir,

yerli özünüidarəni isə vətəndaşlar tərəfindən demokratik seçkilər əsasında yaradılan nümayəndəli orqanlar həyata keçirir. İkinci qrup tədqiqatçıları isə hesab edirlər ki, yerli dövlət idarəçiliyi və yerli özünüidarə kateqoriyaları arasında prinsipial fərq yoxdur. Onların hər ikisi xalq hakimiyyətinin formalarıdır.

Bu məsələyə aydınlıq gətirmək üçün yerli özünüidarə sahəsində Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik sisteminə daxil olan hüquqi aktların sistemli təhlilini məqsəduyğun hesab edirik. Hər şeydən əvvəl ölkəmizdə yerli özünüidarənin normativ əsaslarını müəyyən edən konstitusiya normalarının dəqiqləşdirilməsini, “yerli idarəçilik”, “yerli dövlət idarəçiliyi” və “yerli özünüidarə” terminlərinin fərqləndirilməsinin zəruriliyini bilirik. Belə ki, bu kateqoriyaların qarışıq ifadəsi yerli özünüidarə sahəsində qeyri-müəyyənliklərin və hüquqi kolliziyaların yaranmasına səbəb olur.

Elmi təfəkkürdə idarəetmə hər hansı bir obyektdə, prosesə müxtəlif vasitələrlə təsir edib, onu mövcud vəziyyətdən arzu olunan vəziyyətə gətirə bilmək fəaliyyətidir. “İdarəetmə nəzəriyyəsi” adlı dərslisə müəllifləri haqlı olaraq qeyd edirlər ki, idarəetməni menecment termininin ekvivalenti olaraq götürmək, onları eyniləşdirmək olmaz. Bu terminlər bəzən ona görə qarışıq salınır ki, ingiliscə əsasən iqtisadi münasibətləri tənzimləmək sahəsində formalaşan “menecment” sözü Azərbaycan türkcəsinə “idarəetmə” kimi tərcümə olunur. İdarəetmə termini bəzən inzibatçılıq (administratio) termini ilə də eyniləşdirilir ki, bu da doğru deyil [12, s.10].

Biz də bir fikirlə razılaşıırıq və hesab edirik ki, idarəetmə daha geniş anlayışdır, menecment və inzibatçılıq isə onun növləridir.

Z. Əsgərov qeyd edir ki, idarəçilik sadəcə dövlətə xas olan fəaliyyət sahəsi və ya funksiya deyil. İdarəçilik iqtisadiyyatda, təbiətdə (ekosistemlərin daxili tənzimlənmə mexanizmi-daxili idarəçiliyi), ailədə və bir çox tamam fərqli sferalarda mövcuddur. Bu da ondan yaranır ki, idarəçilik sistem kimi təşkil olunan istənilən orqanizmin (sosial, dövlət, bioloji) əlamətidir. İdarə olunmayan (daxildən və ya xaricdən) sistemin olması qeyri-mümkündür [5, s.452].

İnzibati hüquq elmində isə idarəetmə geniş

mənada dövlət hakimiyyəti və bələdiyyə orqanlarının fəaliyyəti kimi, məhdud mənada isə yalnız icra hakimiyyəti orqanları üçün xarakterik olan kateqoriya kimi xarakterizə edilir.

Yerli dövlət idarəçiliyi ölkənin inzibati ərazi vahidlərində ümumi və xüsusi səlahiyyətli orqanlar tərəfindən həyata keçirilən idarəetmə formasıdır. Dövlət hakimiyyəti ölkənin bütün ərazisini əhatə edir. Bu baxımdan dövlət hakimiyyətinin yerlərdə, yəni inzibati ərazi vahidlərində həyata keçirilməsi təbii xarakterə malikdir. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında yalnız ümumi səlahiyyətli yerli icra hakimiyyəti orqanlarının normativ əsasını müəyyən edən normalar lakonik formada ifadə olunur (m.124). Burada qeyd olunur ki, respublikamızda icra hakimiyyətini yerli icra hakimiyyətlərinin başçıları həyata keçirirlər (maddə 124, I hissə).

Zənnimizcə, yuxarıda göstərilən konstitusiya norması yerlərdə icra hakimiyyəti subyektlərinin dairəsini məhdudlaşdırır. Belə ki, inzibati-ərazi vahidlərində icra hakimiyyəti funksiyalarını yalnız icra başçıları deyil, həm də mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının yerli (idarə, şöbə və s.) orqanları həyata keçirir. Bu kontekstdə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 124-cü maddəsinin I hissəsinin aşağıdakı redaksiyada verilməsini təklif edirik:

“Yerlərdə icra hakimiyyətini yerli icra hakimiyyətlərinin başçıları və sahəvi mərkəzi icra hakimiyyətinin yerli orqanları həyata keçirirlər”.

Yerli dövlət idarəçiliyi kateqoriyasından fərqli olaraq, yerli özünüidarəetmənin definisiyası Azərbaycan Respublikasının da qoşulduğu “Yerli özünüidarə haqqında” Avropa Xartiyasında (1985) və “Bələdiyyələrin statusu haqqında” Qanunda (1999) təsbit edilmişdir.

“Yerli özünüidarə haqqında” Avropa Xartiyasının yerli özünüidarə anlayışı adlı 3-cü maddəsində qeyd olunur ki, yerli özünüidarə dedikdə, yerli özünüidarə orqanlarının dövlət işlərinin xeyli hissəsini reqlamentləşdirmək və qanun çərçivəsində fəaliyyət göstərərək məsuliyyəti öz üzərinə götürməklə onu yerli əhalinin maraqlarına uyğun idarə etmək hüququ və real qabiliyyəti başa düşülür. Avropa Xartiyasına görə bu hüququ seçki yolu ilə yaradılan şuralar və yaxud vətən-

daşların yığıncaqları həyata keçirir.

“Bələdiyyələrin statusu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda (maddə 1) yerli özünüidarə - vətəndaşlara yerli əhəmiyyətli məsələləri və dövlət işlərinin müəyyən bir hissəsini müstəqil həll etmək imkanı verilən bir sistem kimi xarakterizə edilir. Avropa Xartiyasında olduğu kimi qanunda da göstərilib ki, yerli özünüidarə hüququnu vətəndaşlar seçkilər əsasında yaradıqları nümayəndəli kollegial orqanlar (bələdiyyələr) və yığıncaqlar vasitəsilə həyata keçirir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının müvafiq normalarının və yerli özünüidarə sahəsində digər normativ hüquqi aktların interpretasiyası əsasında yerli özünüidarənin aşağıdakı əlamətlərini göstərmək olar:

1. Azərbaycan Respublikasında yerli özünüidarə xalq hakimiyyəti forması vətəndaşların konstitusion hüquqlarının təmin olunma mexanizmidir;

2. Yerli özünüidarə Konstitusiya və digər qanunvericilik aktları əsasında təşkil olunur və fəaliyyət göstərir;

3. Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları yerli özünüidarəni bilavasitə (yerli seçkilər, yerli rəy sorğusu, vətəndaşlarının yığıncaqları və s.) və demokratik seçkilər əsasında yaradılan nümayəndəli orqanlar (bələdiyyələr) vasitəsilə həyata keçirir;

4. Azərbaycan Respublikasında yerli özünüidarənin əsas təşkilatı forması bələdiyyələrdir.

5. Bələdiyyələr öz səlahiyyətlərini həyata keçirməkdə müstəqildirlər;

6. Yerli özünüidarə öz subyektiv tərkibinə görə fərqlənir. Yerli özünüidarənin subyektlərinə ilk növbədə inzibati ərazi vahidində yaşayan Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları və bu ərazidə daimi yaşayan əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər aiddir. Yerli özünüidarənin ikinci qrup subyektlərinə bələdiyyələr, onun orqanları, vəzifəli şəxsləri, bələdiyyə qulluqçuları daxildir.

7. Yerli özünüidarə həm də idarəetmə obyektinə görə fərqlənir. Yerli özünüidarənin obyektinə yerli əhəmiyyətli məsələlər daxildir. Eyni zamanda Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 144-cü maddəsinin II hissəsinə uyğun olaraq dövlət işlərinin bu hissəsini yerinə yetirmək üçün bələdiyyələrə qanunvericilik və icra hakimiyyət-

ləri tərəfindən əlavə səlahiyyətlər də verilə bilər.

8. Yerli özünüidarə sisteminin yaratdığı bələdiyyə orqanları dövlət orqanlarının sistemində daxil deyildir.

9. Yerli özünüidarə öz səlahiyyətləri daxilində hüquqi aktlar qəbul edir. Bu aktların icrası bələdiyyə ərazisində yaşayan vətəndaşlar və onun ərazisində yerləşən hüquqi şəxslər üçün məcburidir.

Beləliklə, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının və digər qanunvericilik aktlarının interpretasiyası əsasında qeyd etmək olar ki, yerli özünüidarəetmə məhdud ərazidə məskunlaşmış əhalinin insan hüquqlarının və azadlıqlarının qorunmasına, yerli problemlərin həllinə fəal və mü-təşəkkil qaydada qoşulmasını təmin edən demokratik sistemdir. Bu sistem öz cavabdehlik məsuliyyəti altında dövlətin qüvvədə olan qanunvericilik aktlarına müvafiq olaraq yerli əhəmiyyətli məsələləri bilavasitə həll edir.

Müəyyən hallarda normativ və nəzəri ədəbiyyatlarda yerli özünüidarə və bələdiyyə terminləri adekvat xarakterizə olunur. Bu cür yanaşmanı Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 142-ci maddəsində də müşahidə etmək olar. Belə ki, Konstitusiyamızda qeyd olunur ki, yerli özünüidarəni bələdiyyələr həyata keçirir və bələdiyyələr seçkilər əsasında yaradılır (maddə 142, III hissə). Lakin yerli özünüidarə sahəsində Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik sistemində daxil olan hüquqi aktların kompleks təhlili onu deməyə əsas verir ki, yerli özünüidarə termini bələdiyyə kateqoriyasına nisbətən daha geniş anlayışdır.

Belə ki, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları yerli özünüidarəni yalnız bələdiyyələr vasitəsilə deyil, həmçinin bilavasitə yerli seçkilər, rəy sorğusu, vətəndaşların yığıncaqları və seçkili bələdiyyələr vasitəsilə həyata keçirir.

Bu kontekstdə Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 142-ci maddəsinin I hissəsinin aşağıdakı redaksiyada verilməsini təklif edirik: “Yerli özünüidarəni Azərbaycan Respublikasının vətəndaşları bələdiyyələr, yerli seçkilər, rəy sorğusu, vətəndaşların yığıncaqları və qanunla müəyyən edilmiş digər formalarda həyata keçirir”.

Konstitusiya hüququ elminin mülahizələrinə və yerli özünüidarənin müasir konsepsiyasına əsasən səmərəli fəaliyyət göstərmək üçün bələdiyyələr müstəqil səlahiyyətlərə malik olmalıdırlar. Bu kontekstdə “Bələdiyyələrin səlahiyyətləri” adlı Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 144-cü maddəsinin doktrinal təfsirini zəruri hesab edirik. Hər şeydən əvvəl hesab edirik ki, “Bələdiyyələrin səlahiyyətləri” adlı Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 144-cü maddəsi bələdiyyələrin səlahiyyətlərinin əsas istiqamətlərini müəyyən edir. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 144-cü maddəsi bələdiyyələrin funksiyalarını, yəni fəaliyyətinin əsas istiqamətlərini müəyyən edir. Eyni zamanda hüquqi dövətdə qanunun aliliyi prinsipinə müvafiq olaraq bu funksiyaların realizəsi kimi cari qanunvericilik aktlarında bələdiyyələrin səlahiyyət dairəsini müəyyənləşdirən ayrıca maddə və ya bölmənin olmasını məqsədmüvafiq hesab edirik.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. <https://e-qanun.az/framework/897>
2. Azərbaycan Respublikasının 1978-ci il Konstitusiyası. <https://e-qanun.az/framework/56959>
3. Bələdiyyə hüququ. Sənədlər toplusu. Qanun. B. 2008
4. Yerli özünüidarə haqqında Avropa Xartiyası - <https://rm.coe.int/the-congress-booklet-european-charter-of-local-self-government-azerbai/168098bc39>
5. Əsgərov Z.A. Konstitusiya hüququ. Dərslük. Bakı: Bakı Universiteti, 2024, 632 s.
6. Cəfərov İ.M. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının şərhli. Bakı: Hüquq ədəbiyyatı, 2004, 451 s.
7. Çirkin V.Y. Xarici ölkələrin konstitusiya hüququ (rus dilindən tərcümə) Bakı: Digesta, 2000, 350 s.
8. Nağıyev F.T. Konstitusiya hüququ. Mühazirə mətnləri. Bakı: Qanun, 2014, 240 s.
9. Straşun V.A. Xarici ölkələrin konstitusiya hüququ, 4 cildə. I-II cildlər. Ümumi hissə: Dərslük. II məsul (rus dilindən tərcümə). Bakı: Qanun, 2007, 728 s.
10. Xarici dövlətlərin konstitusiyası. Bakı: Qanun № 2-3. 1994, 268 s.

11. Qanunçuluq №1-2. Bakı. 1996.
12. İdarəetmə nəzəriyyəsi(dərslik). [http: elibrary.bsu.edu.az](http://elibrary.bsu.edu.az)
13. Баглай М.В. Конституционное право Российской Федерации: Учебник для вузов.-5-е изд., изм. и доп.- М.: Норма, 2005, 784 с.
14. Козлова Е.У., Кутафин О.Е. Конституционное право Российской Федерации: Учебник, М. : Юрист, 1995, 480 с.
15. Конституции зарубежных государств. Учеб.пособие. 7-е изд.перераб.и доп. М.: Волтерс Клувер, 2010, 656 с.
16. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Учебник. И 4-ч тома 1-2. Отв.ред. Страшун Б.А. М.: Издательство БЕК, 1995, 778 с.
17. Мишин А.А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Учебник. М.: Белые альвы, 1996, 40
18. Новые Конституции стран СНГ и Балтии. Сборник документов. Вып.2., М.: Манускрипт, Юрайт, 1998, 672 с.

Сахил ГУСЕЙНОВ

ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНКИ ПРАВОВОЙ КОНСТРУКЦИИ СИСТЕМЫ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена проблемам оценки структуры правовой конструкции системы местного самоуправления. Оценка конструкции самоуправления с иностранным элементом для Азербайджана начинается с анализа положений конституций зарубежных стран по разграничению категории государственного управления и местного самоуправления. Рассматриваются конституционно-правовые свойства местного самоуправления. Обосновываются предложения о закреплении на уровне конституции положений о роли органов центральной исполнительной власти в осуществлении местной исполнительной власти, а так же осуществлении гражданами местного самоуправления посерством местных выборов, опросов мнения собраниями жителей.

Ключевые слова: самоуправление, право, конституция, государство, исполнительная власть, оценка.

Sahil HUSEYNOV

PROBLEMS OF ASSESSING THE LEGAL DESIGN OF THE LOCAL GOVERNMENT SYSTEM

SUMMARY

The article is devoted to the problems of assessing the structure of the legal structure of the local self-government system. The assessment of the self-government structure with a foreign element for Azerbaijan begins with the analysis of the provisions of the constitutions of foreign countries on the delimitation of the category of public administration and local self-government. The constitutional and legal properties of local self-government are considered. Proposals are substantiated to consolidate at the constitutional level the provisions on the role of central executive authorities in the implementation of local executive power, as well as the implementation of local self-government by citizens by local elections, opinion polls, meetings of residents.

Key words: self-government, law, constitution, state, executive power, assessment.